

УДК 351.77

Н. О. Васюк,
к. держ. упр., доцент кафедри управління охороною суспільного здоров'я,
Національна академія державного управління при Президентові України
О. В. Худошина,
аспірант кафедри управління охороною суспільного здоров'я,
Національна академія державного управління при Президентові України

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЛІЦЕНЗУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МЕДИЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ: СУТНІСТЬ ПОНЯТЬ

N. Vasiuk,
PhD in Public Administration, Associate Professor Dept. of Public Health
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine
O. Hudoshyna,
PhD student at the Dept. of Public Health,
National Academy of Public Administration under the President of Ukraine

GOVERNMENT REGULATION OF HEALTH PROFESSIONAL LICENSING: CONCEPTS DEFINITION

У статті обґрунтовано теоретичні засади та опрацьовано методичні положення і практичні заходи щодо визначення понять державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників, проведено аналіз теоретико-методологічних та нормативно-правових аспектів понять "державне регулювання", "державне регулювання охорони здоров'я", "ліцензування професійної діяльності медичних працівників", який показав, що дослідженням встановлено різні підходи до визначення цих термінів.

У статті визначено необхідність оновлення термінів стосовно державного регулювання у сфері охорони здоров'я громадян в Україні, зокрема державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників. Встановлено, що поняття "ліцензування професійної діяльності медичних працівників" потребує додаткового тлумачення та уточнення.

In this paper theoretical and methodological framework and practical measures for the definitions related to regulation of health professionals licensing have been elaborated. The theoretical, methodological and regulatory aspects of "government regulation", "government regulation of healthcare", "licensing of health professional" concepts were analyzed, different approaches to the definition of these terms were found.

Proved that it is necessary to update the terms regarding government regulation of healthcare, in particular regulation of health professional licensing in Ukraine. It is established that the term "health professionals licensing" requires further explanation and clarification.

Ключові слова: державне регулювання, державне регулювання охорони здоров'я, ліцензування, господарська діяльність, медична практика, професійна діяльність медичних працівників.

Key words: government regulation, government regulation of healthcare, licensing, economic activities, medical practice.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК З ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ТА ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Обґрунтування і формування дефініції того чи іншого поняття, явища або процесу — одна з найскладніших

процедур наукового дослідження. Поширеною є думка про те, що правильне тлумачення наукових понять вирішує майже половину наукового завдання.

Дослідження проблеми державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників зумовило необхідність проаналізувати наукові тлу-

мачення основних категорій, понять і термінів у сфері охорони здоров'я.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ПУБЛІКАЦІЙ ЗА ПРОБЛЕМАТИКОЮ ТА ВИДІЛЕННЯ НЕ ВИРІШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ

Питанням державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників у науці державне управління не приділяє достатньо уваги. Лише окремі правові аспекти ліцензування розроблено у науково-теоретичних дослідженнях, зокрема, в роботах Л.І. Жаліло [1; 2], М.М. Білінської [1], Я.Ф. Радиша [1], І.В. Рожкової [1], І.М. Солоненко [2] та ін. Разом з тим багато теоретичних та практичних питань ліцензування господарської діяльності не розроблені або недостатньо розроблені в науковій літературі. Зокрема недостатньо вивченими видаються питання механізмів державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників у період змін, які відбуваються у сфері охорони здоров'я.

МЕТА СТАТТІ

Метою статті є аналіз теоретико-методологічних та нормативно-правових аспектів понять "державне регулювання", "державне регулювання охорони здоров'я", "ліцензування професійної діяльності медичних працівників".

ВИКЛАД ОСНОВНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ЇХ ОБГРУНТУВАННЯ

Системний аналіз понятійного апарату проблеми державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників, окресленої рамками даного дослідження, свідчить, що потребують уточнення і розкриття сутності такі категорії: "державне регулювання", "державне регулювання охорони здоров'я", "ліцензування професійної діяльності медичних працівників".

У рамках нашої наукової статті для з'ясування змісту "державного регулювання" доцільно звернутись у першу чергу до наукової літератури.

Поняття державного регулювання досить часто використовується в наукових дослідженнях, політичній літературі, у науково-популярних виданнях, а також деяких нормативних актах. Незважаючи на це, воно залишається не до кінця визначеним, що призводить до різного тлумачення самого явища, а відтак, до невизначеності його сутності. Найчастіше поняття державного регулювання використовується поряд з поняттям державного управління. Державне регулювання створює умови для діяльності суб'єктів та об'єктів управління в напрямі, який є бажаним для держави і за яким відбуватиметься розвиток системи управління в цілому. Причому державне регулювання передбачає декілька варіантів майбутньої діяльності керованих об'єктів, створюючи можливість діяти найбільш ефективно. Саме тому державне регулювання інколи ототожнюють з використанням непрямих (економічних, заохочувальних, стимулюючих) методів управлінського впливу. Причому державне регулювання не може бути використане без застосування методів безпосереднього впливу на об'єкти управління, і тому державне регулювання зрештою неможливе без державного управління. Водночас нормативно-правова основа державного регулювання пов'язана з його використанням у певних суспільних сферах. Як прави-

ло, воно застосовується в економічній, соціально-культурній сфері та для регулювання суспільно-політичної діяльності [3].

Щодо поняття державного регулювання економіки і господарської діяльності, то у науковій літературі існують багато досліджень, присвячених сутності державного регулювання господарських відносин. При цьому державне регулювання розглядається як з позицій адміністративного права, так і з позицій господарського права.

В економічній літературі є чимало визначень "державного регулювання", які можна згрупувати за такими ознаками:

1. Державне регулювання трактується як економічна діяльність держави. Так, деякі автори вважають, що державне регулювання економіки — це діяльність держави щодо створення правових, економічних і соціальних передумов, необхідних для функціонування економічного механізму згідно з цілями й пріоритетами державної економічної політики, заради реалізації національних інтересів держави [4, с. 95—96].

2. Державне регулювання розглядається як система заходів. До прихильників такого підходу належать: І.Р. Михасюк: "Державне регулювання — це комплекс заходів держави, спрямованих на скерування суб'єктів економічної діяльності в напрямі, необхідному для досягнення поставлених органами державної влади й управління цілей" [5, с. 8]; А.С. Булатов: "Державне регулювання економіки в умовах ринкового господарства — система типових заходів законодавчого, виконавчого та контролюючого характеру, здійснюваних уповноваженими державними установами та громадськими організаціями з метою стабілізації та пристосування соціально-економічної системи до умов, що змінюються" [6, с. 261]; Л. Ходов: "державне регулювання економіки в умовах ринкового господарства є системою типових заходів законодавчого, виконавчого і контролюючого характеру, здійснюваних правомочними державними установами і громадськими організаціями з метою стабілізації і пристосування існуючої соціально-економічної системи до умов, що змінюються" [7]. Д.С. Зухба, Е.Н. Зухба, Н.Г. Каптуренко вважають: "державне регулювання — комплекс економічних і політичних заходів, які здійснюють державні органи з метою координації економічних процесів, спрямованих на підтримку оптимальних пропорцій суспільного виробництва і запобігання в ньому кризовим ситуаціям" [8].

3. Державне регулювання представляється як комплекс основних форм і методів впливу на певний процес чи об'єкт. Прихильниками такого підходу є: С.В. Мочерний: "державне регулювання — комплекс основних форм і методів цілеспрямованого впливу державних установ і організацій на розвиток суспільного способу виробництва (у тому числі продуктивних сил, техніко-економічних, організаційно-економічних та соціально-економічних відносин) для його стабілізації та пристосування до умов, що змінюються [9, с. 379]; В.П. Орешина: "державне регулювання економіки — це діяльність органів влади щодо впливу їх на процес суспільного відтворення з метою досягнення суспільно корисних результатів" [10, с. 14]; Л.І. Дідківська та Л.С. Головки: державне регулювання — "вплив держави на соціальний розвиток країни" [11, с. 14].

Отже, термін "державне регулювання" в науковій літературі має два значення. У широкому розумінні слова він ототожнюється з державним втручанням в економі-

ку взагалі, у вузькому — з адміністративно-правовою регламентацією функціонування бізнесу.

Державне регулювання окремих напрямлень (наприклад, економіки охорони здоров'я, та т. і.) — це одна з функцій державного управління, спрямована на забезпечення загальних правил поведінки (діяльності) суб'єктів тих чи інших правовідносин [12].

Таким чином, проаналізувавши наведені визначення "державне регулювання", можемо зробити висновок, що вони по-різному розкривають суть даного поняття і, як наслідок, кожне визначення по-різному трактує кінцеву мету державного регулювання.

Реалії сьогодення свідчать про необхідність суттєвого оновлення поглядів стосовно державного регулювання у сфері охорони здоров'я громадян. Існує велика кількість обставин, які свідчать про необхідність зміни пріоритетів стосовно основних напрямів державного регулювання у сфері охорони здоров'я. Основними з таких обставин є [13]:

- урізноманітнення форм власності лікувальних установ, де громадянам може надаватися медична допомога;

- віднесення певної частини послуг, що надаються державними та комунальними закладами охорони здоров'я, до адміністративних (управлінських) послуг;

- необхідність урахування прав, свобод і законних інтересів пацієнтів і доцільності для держави за пошуків нових форм і методів державного управління у сфері охорони здоров'я громадян;

- потреби зміни акцентів у визначенні державного фінансування сфери медичної діяльності в Україні тощо.

Головна функція державного регулювання охорони здоров'я України полягає у створенні правової основи комплексних засобів правового характеру, в тому числі у створенні правової основи економічних відносин в умовах реформування галузі, враховуючи надмірність функцій держави з забезпечення безоплатної медичної допомоги, що дозволяє налагодити стійку систему забезпечення права на здоров'я. Важливим напрямом посилення і розширення публічно-правового регулювання в галузі охорони здоров'я має бути реалізація прав громадян на гарантований рівень охорони здоров'я [14].

Найважливішою категорією інструментів державного регулювання, за допомогою яких держава вимагає від суб'єктів суспільних відносин виконання своїх рішень, є законодавство. З точки зору деяких вітчизняних дослідників завдання державного регулювання в галузі охорони здоров'я мають два аспекти. З одного боку, регуляторні заходи повинні забезпечувати вирішення політичних завдань, а з іншого — вдосконалення механізмів управління. Управлінський аспект стосується механізмів управління охороною здоров'я, які мають змішану природу, відображаючи складність взаємовідносин між численними надавачами послуг. Ці заходи, спрямовані на більш ефективне й раціональне використання людських та матеріальних ресурсів, мають переважно технічний характер і передбачають регулювання: якості та ефективності (оцінка економічності клінічних втручань, тобто співвідношення вартості та ефективності послуг тощо); доступу хворих до послуг (у тому числі шляхом запровадження відповідної податкової політики); поведінки постачальників (перетворення лікарень у державні підприємства, регулювання лікарняних позик, взаємодія між лікарнями та службами первинної допомоги); поведінки платників (встановлення правил контракції, розробка планових ринків для лікарняних служб, встанов-

лення цін на медичні послуги в державному секторі тощо); ринку медикаментів (встановлення орієнтовних цін, контроль за прибутком тощо); діяльності лікарів та інших медичних працівників (встановлення заробітної плати, вимог ліцензування тощо) [15].

Для тлумачення поняття "ліцензування професійної діяльності медичних працівників" доцільно проаналізувати терміни "медична практика", "ліцензування", "професійна діяльність", а також "медичні працівники".

Медична практика — це вид господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, який провадиться закладами охорони здоров'я та фізичними особами — підприємцями, які відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам, з метою надання видів медичної допомоги, визначених законом, та медичного обслуговування [16].

Господарська діяльність з медичної практики — вид господарської діяльності у сфері охорони здоров'я, який провадиться закладами охорони здоров'я та фізичними особами — підприємцями з метою надання медичної допомоги та медичного обслуговування на підставі ліцензії [17].

Медична практика ліцензіатом провадиться:

- за лікарськими спеціальностями та спеціальностями молодших спеціалістів з медичною освітою, перелік яких затверджений МОЗ;

- за видами медичної допомоги (екстрена, первинна, вторинна (спеціалізована), третинна (високоспеціалізована), паліативна, медична реабілітація);

- за місцем (місцями) її провадження, яке (які) зазначені у заяві про отримання ліцензії та в документах, що додавалися до неї (з урахуванням внесених до них змін, поданих ліцензіатом органам ліцензування).

Медична практика є специфічним видом діяльності, що відповідно до Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" підлягає ліцензуванню. За провадження медичної практики без отримання ліцензії чинним законодавством передбачено адміністративну, кримінальну та цивільно-правову відповідальність [18].

Закон України "Про ліцензування видів господарської діяльності" визначає поняття "ліцензування" як засіб державного регулювання провадження видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, спрямований на забезпечення реалізації єдиної державної політики у сфері ліцензування, захист економічних і соціальних інтересів держави, суспільства та окремих споживачів. Стаття 7 цього встановлює перелік видів господарської діяльності, що підлягають ліцензуванню, в тому числі і медична практика [18].

Професійна діяльність займає особливе місце в сучасному суспільстві. Як і всі види діяльності вона виникла та розвивається на основі праці. Професійна діяльність — це форма суспільної діяльності людей, яка носить соціально-політичний характер — захист інтересів держави. У вузькому розумінні професійна діяльність — процес виконання спеціалістом завдань, вивчення техніки, участь у чергуваннях [19].

Професійна діяльність є основним об'єктом психології праці. Поняття "праця" нерозривно пов'язане з поняттям "професія". Професія — це область суспільного розподілу праці; своєрідність процесу трудової діяльності; необхідна професійна кваліфікація та рівень компетентності працівників; усвідомлення людиною своєї належності до професійного співтовариства. Професія — це група споріднених спеціальностей (наприклад, професія — лікар, спеціальність — лікар-терапевт;

професія — психолог, спеціальність — педагог-психолог). Під видом професійної діяльності розуміють конкретну професійну діяльність, яка характеризується специфікою предмета, умов, змісту і вимог до неї. Ряд подібних у тому чи іншому відношенні видів об'єднується в типи професійної діяльності [20].

Незалежна професійна діяльність — участь фізичної особи у науковій, літературній, артистичній, художній, освітній або викладацькій діяльності, діяльність лікарів, приватних нотаріусів, адвокатів, аудиторів, бухгалтерів, оцінщиків, інженерів чи архітекторів, особи, зайнятої релігійною (місіонерською) діяльністю, іншою подібною діяльністю за умови, що така особа не є працівником або фізичною особою — підприємцем та використовує найману працю не більше ніж чотирьох фізичних осіб¹.

Відповідно до пп. 14.1.226 п. 14.1 ст. 14 Податкового кодексу фізична особа, яка провадить незалежну професійну діяльність, вважається самозайнятою особою за умови, що вона не є працівником у межах підприємницької діяльності чи незалежної професійної діяльності [21].

Кадрові ресурси системи охорони здоров'я складаються з широкого спектру фахівців: медичного, немедичного та управлінського профілю. Кадрові ресурси є найважливішим активом, необхідним для забезпечення надання медичної допомоги населенню країни [22].

Медичний персонал є одним з найважливіших складових ресурсів охорони здоров'я будь-якої країни, які забезпечують ефективність діяльності медичної сфери в цілому, що робить трудовий потенціал пріоритетом у функціонуванні охорони здоров'я як системи, де кадрова стратегія будується з урахуванням національних потреб, оптимальних заходів управління персоналом, світового досвіду.

Етичний кодекс лікаря надає таке визначення поняття "лікар" (медичний працівник) — це фахівець-професіонал, який на підставі здобутих знань і опанованих умінь, наділений необхідними повноваженнями (тобто сертифікований відповідно до чинного законодавства України) для здійснення діяльності у сфері охорони здоров'я².

Лікуючий лікар — лікар закладу охорони здоров'я або лікар, який провадить господарську діяльність з медичної практики як фізична особа — підприємець і який надає медичну допомогу пацієнту в період його обстеження та лікування [23].

Сестра медична — здійснює професійну діяльність під керівництвом лікаря. Проводить прості діагностичні, лікувальні і фізіотерапевтичні процедури. Застосовує лікарські засоби для зовнішнього, ентерального і парентерального введення в організм пацієнта. Готує хворих до лабораторного, рентгенологічного, ендоскопічного та ультразвукового обстеження. Складає добові меню та виписує порційні вимоги, годує тяжкохворих. Виконує санітарне оброблення хворого, готує і застосовує дезінфекційні розчини. Володіє прийомами реанімації, вміє надати допомогу при травматичному пошкодженні, кровотечі, колапсі, отруєнні, утупленні, механічній асфіксії, анафілактичному шоці, опіках, відмороженні, алергічних станах. Веде медичну документацію. Бере активну участь у поширенні медичних знань серед населення. Дотримується принципів медичної деонтології.

Постійно удосконалює свій професійний рівень [24].

Нормативні джерела, які регламентують діяльність у сфері медичної практики, детального визначення поняття "медичний працівник" не надають. Так, у ст. 74 "Основ" вказується, що медичною і фармацевтичною діяльністю можуть займатися особи, які мають відповідну спеціальну освіту і відповідають єдиним кваліфікаційним вимогам [23].

Можна погодитись із О.С. Щукінін, який визначає поняття "медичний працівник" як фізичну особу (громадянин України або іноземця), яка здобула вищу, середню медичну або фармацевтичну освіту та пройшла подальшу спеціальну підготовку або перепідготовку, відповідає єдиним кваліфікаційним вимогам, що підтверджується чинними документами (сертифікатом спеціаліста), прийняла на себе етичні зобов'язання знати і виконувати вимоги медичної деонтології та уклала трудовий договір з ліцензованою медичною установою на здійснення медичної діяльності. До медичних працівників автор відносить лікарів, фармацевтів, провізорів і середній медичний персонал та відзначає, що особа наділяється статусом медичного працівника, якщо вона фактично виконує професійні обов'язки за відповідною медичною спеціальністю [25, с. 12].

Г.В. Чеботарьова у визначенні "медичний працівник" відокремлює три його обов'язкові ознаки, за яких особа повинна [26, с. 29]:

- виконувати професійні обов'язки за відповідною медичною спеціальністю, безпосередньо, на професійній основі надавати медичну допомогу чи медичні послуги;
- перебувати в трудових відносинах з закладом охорони здоров'я або займатися підприємницькою діяльністю та мати ліцензію;
- підтвердити свою медичну кваліфікацію.

Таким чином, медичних працівників можна класифікувати на персонал лікарів і середній медичний персонал.

До категорії лікарського складу належать лікарі всіх спеціальностей, що вказані в номенклатурі, затвердженій наказом Міністерства охорони здоров'я України № 359 від 19.12.1997 р. [27].

Слід зазначити, що наказом Міністерства охорони здоров'я України "Про атестацію молодших спеціалістів з медичною освітою" від 23.11.2007 року № 742 визначено, що право на атестацію мають [28]:

- молодші спеціалісти з медичною освітою всіх спеціальностей, що отримали освітньо-кваліфікаційний рівень "молодший спеціаліст" або "бакалавр" у вищих навчальних закладах I—IV рівнів акредитації;
- особи, що мають незакінчену вищу освіту та в установленому порядку допущені до медичної діяльності на посадах, які вони обіймають;
- особи, що не мають відповідної освіти, але допущені Міністерством охорони здоров'я України або МОЗ СРСР до роботи на посадах молодших спеціалістів з медичною освітою (середніх медичних працівників). Такі особи проходять атестацію за спеціальностями, до яких віднесені ці посади.

Законопроект "Про заклади охорони здоров'я та медичне обслуговування" № 3850 від 8 січня 2014 р. передбачено ліцензування професійної діяльності лікарів. У документі повідомляється, що введення ліцензування діяльності лікарів обумовлено світовою практикою і ре-

¹ Дані із сайту міністерства фінансів України http://minfin.com.ua/taxes/-/komentar_znezalprofdiyaln.html

² Дані із сайту: http://www.meduniv.lviv.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=197&Itemid=206

альними потребами у сфері охорони здоров'я, включаючи необхідність встановлення чітких підстав на право вести медичну діяльність в Україні особам з медичною освітою. Планується, що нововведення підвищить відповідальність і професійний рівень медичних працівників, що, в свою чергу, захистить пацієнтів [29].

Отже, ми можемо дійти до висновку, що поняття "ліцензування професійної діяльності медичних працівників" потребує додаткового дослідження та уточнення.

ВИСНОВКИ

Аналіз наукової літератури та нормативно-правової бази показав, що, незважаючи на теоретичну розробленість понять "державне регулювання", "державне регулювання охорони здоров'я", "ліцензування професійної діяльності медичних працівників", дослідженням встановлені різні підходи до визначення цих термінів.

Дослідженням встановлено, що зміст окремих термінів категорійно-понятійного апарату проблеми державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників, зокрема, поняття "ліцензування професійної діяльності медичних працівників" потребує додаткового тлумачення та уточнення.

Перспективи подальших досліджень. Вивчення та впровадження зарубіжного досвіду з метою удосконалення механізмів державного регулювання ліцензування професійної діяльності медичних працівників в Україні.

Література:

1. Державне управління охороною здоров'я в Україні: генезис і перспективи розвитку / [Кол. авт.; Упорядник — проф. Я.Ф. Радиш, Передмова — проф. Т.Д. Бахтеєва; загальна редакція — проф. М. М. Білинської, проф. Я.Ф. Радиша]. — К.: Вид-во НАДУ, 2013. — 424 с.
2. Управління охороною здоров'я на місцевому рівні: національний та зарубіжний досвід / О.Ю. Оболенський, І.М. Солоненко, Л.І. Жаліло та ін. — К.: Асоціація міст України та громад, 2007. — 191 с.
3. Адміністративне право України. Академічний курс: підруч.: У двох томах: Том 1. Загальна частина / Ред. колегія: В.Б. Авер'янов (голова). — К.: Видавництво "Юридична думка", 2004. — 584 с.
4. Макроекономіка: підруч. / А.Г. Савченко, Г.О. Пухтаєвич, О.М. Тітьонко та ін.; За ред. А.Г. Савченка. — К.: Либідь, 1995. — 208 с.
5. Михасюк І.Р. Державне регулювання економіки: підруч. / І.Р. Михасюк, Л.А. Швайка. — Львів: "Магнолія плюс"; видавець СПД ФО "В.М. Піча", 2006. — 220 с.
6. Економіка: Учебник / Под ред. доц. А.С. Булатова. — М.: Изд-во БЕК, 1995. — 632 с.
7. Ходов Л.Г. Основы государственной экономической политики: учеб. / Л.Г. Ходов — М: Издво БЭК. 1997. — 332 с.
8. Зухба Д.С. Принципы и проблемы государственного регулирования экономики / Д.С. Зухба, Е.Н. Зухба, Н.Г. Каптуренко — Донецк: ИПЦ "Донецк", 1991. — 25 с.
9. Мочерний С.В. Економічна теорія: посіб. для студ. вищ. закладів освіти / С.В. Мочерний. — К.: Вид. центр "Академія", 1999. — 592 с.
10. Орешин В.П. Государственное регулирование национальной экономики: учеб. пособие / В.П. Орешин. — М.: Юристъ, 1999. — 272 с.
11. Дідківська Л.І. Державне регулювання економіки: навч. посіб. / Л.І. Дідківська, Л.С. Головка. — К.: Знання-Прес, 2000. — 209 с.
12. Глущенко О.В. Аналіз державного регулювання охорони здоров'я та медичної діяльності як однієї з функцій держави / О.В. Глущенко // Регіональний збірник наукових праць з економіки "Прометей". — 2010. — № 3 (33). — С. 34—38 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Prom/2010_3/Gloushenko.pdf
13. Стеценко С.Г. Адміністративне право України: навч. посіб. / С.Г. Стеценко. — К.: Атіка, 2007. — 624 с.
14. Пашков В. Державне регулювання діяльності в галузі охорони здоров'я / В. Пашков [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/3256>
15. Рудий В.М. Законодавче забезпечення реформи системи охорони здоров'я в Україні: монограф. / В.М. Рудий. — К.: Сфера, 2005. — 272 с.
16. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 02 лют. 2011 р. № 49 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0171-11>
17. Про затвердження Ліцензійних умов провадження господарської діяльності з медичної практики: постанов Кабінету Міністрів України від 02 бер. 2016 р. № 285 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF%para8#n8>
18. Про ліцензування видів господарської діяльності: закон України від 02 бер. 2015 р. № 222-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19>
19. Корольчук М.С. Психологія діяльності: підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / М.С. Корольчук. — [3-тє вид. випр. та допов.]. — К.: Ельга, 2011. — 400 с.
20. Прищак М.Д. Психологія управління в організації: навчальний посібник / М.Д. Прищак, О.Й. Лесько. — Вінниця, 2013. — 141 с.
21. Податковий кодекс України: закон України від 02 груд. 2010 р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
22. Роль управління кадровими ресурсами у покращенні результатів діяльності системи охорони здоров'я України / Посібник в рамках проекту Європейського Союзу "Сприяння реформі вторинної медичної допомоги в Україні". — Київ, 2009 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.eu-shc.com.ua/catalogs/4/54/100/412/1Book11_role_of_HR.pdf
23. Основи законодавства України про охорону здоров'я: Закон України від 19 листоп. 1992 р. № 2801 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2801-12>
24. Баєва О.В. Менеджмент в галузі охорони здоров'я [Електронний ресурс] / О.В. Баєва. — Режим доступу: http://pidruchniki.ws/1781040937372/meditsina/mededzhment_u_galuzi_ohoroni_zdorovya_-_bayeva_ov
25. Шукін О.С. Правовий статус медичних працівників за трудовим законодавством України: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.05 "Трудове право; право соціального забезпечення". — Одеса, 2005. — 20 с.
26. Чеботарьова Г.В. Кримінально-правова охорона правопорядку у сфері медичної діяльності: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.08 / Г.В. Чеботарьова; НАН

України, Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького. — К., 2011. — 36 с.

27. Про подальше удосконалення атестації лікарів: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 19 груд. 1997 р. № 359 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0014-98>

28. Про атестацію молодших спеціалістів з медичною освітою: наказ Міністерства охорони здоров'я України від 23 листоп. 2007 р. № 742 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1368-07>

29. Про заклади охорони здоров'я та медичне обслуговування: проект закону України від 8 січ. 2014 р. № 3850 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf35-11=49448

References:

1. Bilynska, M. M. and Radysh, I. A. F. (2013), *Derzhavne upravlinnya oхoronoyu zdorov'ya v Ukrayini: genezy's i perspektyvy' rozvy'tku* [Public administration of Health in Ukraine: origins and development prospects], NAPA, Kyiv, Ukraine.

2. Obolens'kyj, O. Yu. Solonenko, I. M. and Zhalilo, L. I. (2007), *Upravlinnya oхoronoyu zdorov'ya na miscevomu rivni: nacional'nyj ta zarubizhnyj dosvid* [Health management at the local level: national and international experience], Association of Cities and Communities of Ukraine, Kyiv, Ukraine.

3. Aver'yanov, V. B. (2004), *Administratyvne pravo Ukrayiny*. Akademichnyj kurs: [Administrative law of Ukraine. Academic course], Legal opinion, Kyiv, Ukraine.

4. Savchenko, A. G. Puxtayevy'ch, G. O. and Tit'onko, O. M. (1995), *Makroekonomika* [Macroeconomics], Lybed, Kyiv, Ukraine.

5. My'xasyuk, I. R. and Shvajka, L. A. (2006), *Derzhavne reguluvannya ekonomiky* [State regulation of Economy], Magnolia plus, Lviv, Ukraine.

6. Bulatov, A. S. (1995), *Ekonomika* [Economics], Moscow, Russia.

7. Hodov, L. G. (1997), *Osnovy gosudarstvennoj ekonomy'cheskoj poly'ty'ky* [Fundamentals of state economic policy], Moscow, Russia.

8. Zuxba, D. S. Zuxba, E. N. and Kapturenko, N. G. (1991), *Pryncypy i problemy gosudarstvennogo regulyrovany'ya ekonomiky* [Principles and problems of state regulation of the economy], Donetsk, Ukraine.

9. Mocherny'j, S. V. (1999), *Ekonomichna teoriya* [Economic theory], Kyiv, Ukraine.

10. Oreshy'n, V. P. (1999), *Gosudarstvennoe regulirovanye nacy'onal'noj ekonomiky* [State regulation of national economy], Moscow, Russia.

11. Didkivs'ka, L. I. and Golovko, L. S. (2000), *Derzhavne reguluvannya ekonomiky* [State regulation of Economy], Kyiv, Ukraine.

12. Glushhenko, O. V. (2010), "The analysis of state regulation of health care and medical activities as one of the functions of the state", *Regional'nyj zbirnyk naukovy'x prac' z ekonomiky* "Prometej", vol. 3 (33), pp. 34—38.

13. Stecenko, S. G. (2007), *Administratyvne pravo Ukrayiny* [Administrative Law Ukraine], Atika, Kyiv, Ukraine.

14. Pashkov, V. "State regulation of health", [Online], available at <http://www.apteka.ua/article/3256> (Accessed 20 May 2016).

15. Rudy'j, V. M. (2005), *Zakonodavche zabezpechennya reformy' sy'stemy' oхoronы' zdorov'ya v Ukrayini* [Legislative support health care reform in Ukraine], Kyiv, Ukraine.

16. Ministry of Health of Ukraine (2011), "Order of the Ministry of Health of Ukraine "On Approval of Licensing Conditions for the business of medical practice", available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0171-11> (Accessed 20 May 2016).

17. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), "Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of Licensing Conditions for the business of medical practice" available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/285-2016-%D0%BF/paran8#n8> (Accessed 20 May 2016).

18. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), *The Law of Ukraine "On licensing of economic activities"* available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/222-19> (Accessed 20 May 2016).

19. Korol'chuk, M. S. (2011), *Psy'xofiziologiya diyal'nosti* [Psychophysiology of activity], Kyiv, Ukraine.

20. Pry'shhak, M. D. (2013), *Psy'xologiya upravlinnya v organizaciyi* [Psychology of management in the organization], Vinnitsa, Ukraine.

21. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), *The Law of Ukraine "Tax Code of Ukraine"* available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (Accessed 20 May 2016).

22. *Rol' upravlinnya kadrov'y'my' resursamy' u pok-rashhenni rezul'tativ diyal'nosti sy'stemy' oхoronы' zdorov'ya Ukrayiny* (2009), *Posibny'k v ramkax proektu Yevropejs'kogo Soyuzu "Spry'yannya reformi vtory'nnoyi medy'chnoyi dopomogy' v Ukrayini* [Support to secondary healthcare in Ukraine], available at: http://www.eushc.com.ua/catalogs/4/54/100/412/1Book11_role_of_HR.pdf (Accessed 20 May 2016).

23. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), *The Law of Ukraine "Basic Laws of Ukraine on Health Care"* available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2801-12> (Accessed 20 May 2016).

24. Baeva, O. V. "Management in Health", [Online], available at: http://pidruchniki.ws/1781040937372/meditsina/menedzhment_u_galuzi_ohoroni_zdorovya_-_bayeva_ov. (Accessed 20 May 2016).

25. Schukin, O. S. (2005), "The legal status of medical workers under the labor laws of Ukraine", Ph.D. Thesis, Labor Law; Social Security Law, Odesa, Ukraine.

26. Chebotareva, G. V. (2011), "Criminal law enforcement in the field of health", Ph.D. Thesis, Labor Law, NAS of Ukraine, Institute of State and Law. V. M. Koretsky, Kyiv, Ukraine

27. Ministry of Health of Ukraine (1997), "Order of the Ministry of Health of Ukraine "On further improvement certification of doctors" available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0014-98> (Accessed 20 May 2016).

28. Ministry of Health of Ukraine (2007), "Order of the Ministry of Health of Ukraine "On certification of junior specialists with medical education" available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1368-07> (Accessed 20 May 2016).

29. The Verkhovna Rada of Ukraine (2012), *The draft Law of Ukraine "On the health care and medical services"* available at: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=49448 (Accessed 20 May 2016).

Стаття надійшла до редакції 24.05.2016 р.